

Okul Müdürlerinin Sosyal Adalet Liderliği Davranışlarına Yönelik Bir Ölçme Aracı Geliştirme Çalışması*

A Study of Developing an Assessment Tool for Social Justice Leadership Behaviors of School Principals

Bayram BOZKURT*

Öz

Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin, uygulamalarında sosyal adalet liderliği davranışları sergileyip sergilemediklerini, öğretmenlerin algılarına dayalı olarak ortaya çıkarmak için geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı geliştirmeye çalışmaktır. Literatür taraması, madde havuzunun oluşturulması ve ön uygulama aşamalarından sonra 39 maddeli anket pilot çalışması grubuna uygulanmıştır. Analizler sonucunda madde sayısı 34'e düşmüş, boyut sayısı ise dört olarak belirlenmiştir. Son hali verilen formla, ortaokullarda görev yapmakta olan 325 öğretmenden toplanmıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular "Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği"nin ortaokul müdürlerinin uygulamalarında sosyal adalet liderliği davranışlarını ölçmeye ilişkin öğretmen algılarını belirlemede kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Sosyal adalet, Sosyal adalet liderliği, Okul müdürü

Abstract

The aim of this study was to find out and develop valid and reliable data collection device on the basis of teachers' social justice perceptions whether school principals employed at the ministry of national education exhibit leadership for social justice behaviors in practice. After literature reviews, assembling item pool, pre application stages, 39-items questionnaire has been applied to pilot study group. As a result of the analysis, the number of item has decreased to 34 and number of size has been designated as 4. Final version of form has been completed by adding views of 325 secondary school teachers. The results of this study showed that "leadership for social justice measurement" has proved valid and reliable data collection device used in determination of teacher's social justice perceptions with regard to measuring social justice leadership behavior of school principles in practice.

Key words: Social Justice, Social Justice Leadership, School Principle

Giriş

Sosyal adalet bireysel, sosyal ve ekonomik boyutu olan eşitlik, dürüstlük ve insan haklarını temel alan sürdürülebilir, geliştirilebilir ve uygulanabilir örgütsel güç düzenlemeleri olarak tanımlanmaktadır (Goldfarb ve Grinberg, 2002). Gevirtz(1998) ise sosyal adaleti, bozulan düzenin marjinalleştirdiği, ötekileştirdiği veya dışladığı kesimlerin beklentilerine cevap verme çabaları şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlar ve literatürdeki benzeri tanımlar (Çelik, 2015; Furman, 2012;Theoharis, 2007) dikkate alındığında sosyal adalet anlayışına sahip toplumlarda farklı grupların beklentilerine cevap verilmesi, farklılıkları ötelenmemesi, kaynakların adaletli dağıtılması, farklı yapıların demokratik sürece katılımının sağlanması, kültürel açıdan farklılıkların dışlanmaması beklenir. Çünkü sosyal adalet temelde insan yaşamını ihtiyaçlarını, gereksinimlerini, refahını düşünen ve insanların eğitim, sosyal ve ekonomik yaşamını esas alan anlayıştır.

Kavramsal olarak 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan sosyal adalet tartışmaları özellikle 1970 yıllar ile birlikte eğitimde de kullanılmaya başlanmıştır. 2000'li yıllardan bu yana ise sosyal adalet eğitim araştırmacıları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda Şişman (2006) eğitim ve demokrasi tartışmaları doğrultusunda ilk zamanlarda tartışmaların eğitimde demokrasi noktasında toplandığını ilerleyen zamanlarda eğitimde fırsat eşitliği

---

* Bu çalışma 'Ortaokul Müdürlerinin Sosyal Adalet Liderliği Davranışları ile Öğretmenlerin Müdüre Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasında İlişki' adlı tez çalışmasından üretilmiştir.

* Doktora öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, byrmbzkrt02@gmail.com

noktasında toplandığını, 2000’li yıllarla birlikte özellikle sosyal adalet temelinde tartışılmaya başlandığını ifade etmektedir.

Eğitim alanında sosyal adalet kavramı bağlamında yapılan çalışmalar incelendiğinde eğitim örgütlerinin etkili şekilde örgütsel amaçların gerçekleştirilmesinde en önemli görevin öğretmenlere düştüğü görülmektedir (Çelik, 2015). Ancak öğretmenlerin okuldaki sosyal adalete ilişkin algıları ise okuldaki yapısal veya sosyal ilişkilerin ve sorumlulukların uygulayıcısı yöneticilere bağlıdır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin sergiledikleri sosyal adalet liderliği tartışılması gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Theoharis, (2007) sosyal adalet liderliği teorisine yönelik yaptığı çalışmada okul müdürlerinin ırk, sınıf, cinsiyet, cinsiyet, cinsel tercih ve dezavantajlı gruplar gibi farklılıklarını sorun olmaktan çıkararak vizyon sahibi kişiler olarak tanımlamaktadır. Eğitim yönetimi ya da liderliği alanında sosyal adaletin çıktısı olarak sosyal adalet liderliğinin tartışılmasının nedeni herkes için yaşanabilir adaletli bir dünya yaratmak için okulların üzerine düşen görevi yerine getirmelerine yönelik inançtır (Ryan, 2006). Yöneticilerin uygulamalarında adalet temelli uygulamaları öğretmenlerin işbirlikçi çalışmalarını, pozitif davranış sergilemelerini, yöneticilerine güvenmelerini, bağlılıklarını arttırmalarını sağlayacağı gibi olumsuz davranışların, işten ayrılma niyetlerinin artmasını; güven ve bağlılık gibi tutumlarının azalmasını etkilemektedir (Atalay, 2005; Dilek, 2005; Chen, 2008). Bu çerçeveden bakıldığında okul paydaşları olarak öğretmenlerin algıları ve davranışlarının şekillenmesinde kontrol gücü olarak okul yöneticilerinin önemli bir konumda oldukları söylenebilir. Dolayısıyla öğretmenlere örgütsel kaynakların dağıtımını, yönetsel süreçler, kararlara katılım, çalışanlara ve öğrencilere destek, okul paydaşlarına karşı gösterilen davranışlarda adalet gibi konularda okul yöneticilerinin titiz davranmaları önem arz etmektedir. Bu bağlamda okullarda sosyal adaletin uygulanması için okul yöneticilerinin özellikle de müdürlerin öncelikle okulda var olan adaletsizliklerin nedenlerini ve alınacak tedbirleri belirlemeleri gerekir (Chiu ve Walker, 2007). Eğitimde sosyal adaleti sağlamak için yöneticilerin, yönetim sistemlerini nasıl oluşturacaklarının yollarını araştırmaları gerekir (Furman&Shields, 2007).

Literatür incelendiğinde sosyal adaleti ölçmeye yönelik geliştirilen çalışmalara rastlamak mümkündür. Örneğin Karacan, Bağlıbel ve Bindak (2015), öğrencilerin algıları üzerinden okul yöneticilerinin sosyal adalet uygulamalarına ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Özdemir ve Kütük (2015) okul yöneticilerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını öğrenci algıları ile ölçmeye çalışan ölçek geliştirmişlerdir. Tomul (2009) da okullarda sosyal adaleti engelleyici faktörleri belirlemek için okul yöneticilerinden anket yoluyla veri toplamıştır. Okul olanaklarının sınırlı olması, yeterince bilgi edinilmemesi, toplumsal duyarsızlık ve yasal düzenlemelerin sosyal destek çalışmalarını engelleyici faktörler olduğu belirtilmiştir (Jansen, 2006; Jean-Marie, 2008; Turhan, 2007). Bu çalışmada ise Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin algılarına göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde öğretmen algılarına yönelik okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını ortaya koymaya yönelik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın bu yönüyle literatüre katkı sağlanması beklenmektedir. Ayrıca araştırma sonucunda oluşturulan ölçeğin, okul müdürlerinin, uygulamadaki sosyal adalet davranışlarını ölçen 34 maddeyle ilgili olarak bilgilendirmelerini sağlayacağı, dolayısıyla sosyal adalet liderliği davranışlarıyla ilgili bir öz değerlendirme yaparak, eksikliklerini ve hatalı davranışlarını görüp, bunları düzeltmeleri hususuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin güneyindeki bir büyükşehirin merkezinde 22 farklı ortaokulda görev yapan çalışmaya katılmaya gönüllü 325 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler rastgele seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 57'si (185) kadın, % 43'ü (140) erkektir. Katılımcıların % 89'u (288) lisans mezunu % 11'i (37) lisansüstü eğitim derecesine sahiptir. Katılımcıların % 63'ü (206)'sı 1-5 yıl arasında mesleki kıdeme sahipken, % 17'si (57) 6-10 yıl arası, % 8'i (26) 11-15 yıl arası, %14'ü (46) ise 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada öğretmen algısına göre okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarını belirlemek amacıyla "Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği" geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda sosyal adalet ve liderliğini konu edinen ilgili literatür incelenmiş (Blackmore, 2002; Bogotch, 2002; Furman, 2012; Hoff, Yoder ve Hoff, 2006; Marshall ve Oliva (2006; McClellan ve Dominquez, 2006; McKenzie, Chritman, Hernandez, Colleen, Capper, Dantley, Gonzalez, Cambron-McCabe ve Sheurich, 2008; Oplatka, 2010; Özdemir ve Kütük, 2015; Theoharis, 2007). Sosyal adalet liderliğinin özelliklerini ölçmek amacıyla 71 maddelik havuz oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzu iki eğitim yönetimi teftişi ve planlama ekonomisi, bir ölçme değerlendirme uzmanı öğretim üyesiyle yapılan görüşmeler sonucunda madde sayısının 41'e düşürülmesi uygun görülmüştür.

Sosyal adalet liderliği boyutlarına ilişkin alan yazında farklı görüşler bulunmaktadır (Brooks ve Miles, 2006; Brown, 2004; Eshleman, 1988; Freire, 2004; Furman, 2012; McKenzie ve diğ., 2008; Oakes, Quartz, RyanveLipton, 2000; Özdemir ve Kütük, 2015). İlgili çalışmaların sosyal adalet, sosyal adalet ve demokrasi, sosyal adalet ve eşitlik, sosyal adalet ve eleştirel bilinç, eğitimde sosyal adalet konuları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu başlıklar dikkate alınarak çalışma kapsamında 41 ölçek maddesinin boyutlandırılması aşamasına geçilmiştir. Geliştirilen ölçek maddeleri Eleştirel Bilinç, Paydaş Desteği, Katılım ve Dağıtıcı Adalet boyutlarına göre tasnif edilmesi amacıyla boyutlara numaralar verilmiştir. Formda boyutlarla ilgili kısa açıklamalara da yer verilmiştir. Form, dil ve ifade yönünden değerlendirilmesi amacıyla bir Türkçe ve bir Türk Dili Edebiyatı öğretmenine incelenilerek son hali verilmiştir. Hazırlanan form her branştan 2'şer öğretmen, eğitim yönetimi alanında yüksek lisans yapan 2, doktora yapan 1 öğrenci ve 1 öğretim üyesi olmak üzere toplam 18 kişilik gruba uygulanarak her bir maddenin karşına girdiğini düşündükleri boyutun numarasının yazılması istenmiştir. Ayrıca katılımcılardan bu maddelerin sosyal adalet liderliğini temsil edilebilirliğine dair görüşleri alınmıştır.

18 katılımcıdan toplanan veriler doğrultusunda iki madde temsil edilebilirlik ve boyutlandırma konusundaki kararsızlık nedeniyle silinmiştir. Böylece madde sayısı 39'a düşmüştür. 39 maddeden oluşan sosyal adalet liderliği ölçeği hazırlık formu 136 kişilik yeni bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Bu veriler SPSS 22.0 ile yapılan analizler sonucunda ölçek maddeleri üç boyut altında toplanmış ancak istenilen değerler elde edilememiştir. İstenilen sonuçlara sahip olmayan, binişik özellik gösteren beş maddenin (Öğretmenlerle güven temelli ilişki kurmaya gayret eder, velilerle güven temelli ilişki kurmaya gayret eder, öğretmenleri mesleki niteliklerinin gelişimleri konusunda destekler, okulda alınan kararlarda ölçüt olarak değerleri ön planda tutar, okulun imkânlarının kullanımında adaletli davranır) ölçekten çıkarılması sonucu madde sayısının 34'e düşürülmüştür. Hazırlık formu yeniden düzenlenerek yeni bir taslak form oluşturulmuştur. Bu form biri alanda tanınmış bir öğretim üyesi (Prof. Dr. Şener Büyüköztürk) olmak üzere iki ölçme değerlendirme ve bir eğitim yönetimi teftişi ve

planlama ekonomisi alanında uzman öğretim üyesinin görüşünü alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve ölçeğin kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Ölçekte beşli likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kısmen katılıyorum (3), katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5) seçeneklerinden oluşmuştur.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde katılımcıların çalıştıkları okullara gidilmiştir. Okul idaresinden izin alındıktan sonra veri toplama formunun katılımcı öğretmenlerce doldurulması istenmiştir. Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra gönüllülük esasına dayalı olarak formlar öğretmenlere dağıtılmıştır. Bunun için uygun bir ortam hazırlanmış ve herhangi bir süre kısıtlamasına gidilmemiştir. Formun doldurulması 15-20 dakika süre almıştır. Eğitim öğretim yıl sonu seminer döneminde veriler toplanmıştır. Formların doldurulması sürecinde araştırmacı katılımcıların yanında hazır bulunmuştur. Araştırma süresince 350 katılımcı ile uygulama yapılmasına rağmen, özensiz ve eksik doldurulan formların ve istatistiksel uç verilerin ayıklanmasının ardından analiz aşamasında ulaşılan kullanılabilir örneklem sayısı 325 olmuştur.

Veri Analiz Süreci

Araştırmadan elde edilen verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğuna bakmak için *Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı* ve *Bartlett Sphericity* testleri kullanılmıştır. KMO katsayısının, 60'dan yüksek olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu (Büyüköztürk, 2003); KMO değerinin, 90 ve üzerinde olması ise bu uyumun mükemmel olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006). Açımlayıcı faktör analizinde faktör çıkarma metodu olarak temel bileşenler analizi ve faktör döndürme için varimax döndürme yöntemi yapılmıştır.

Ölçeğinin iç tutarlılığını ölçmek için genel toplam ile alt boyutları kendi aralarındaki korelasyon matrisi hazırlanmıştır. Korelasyon analizi iki değişken arasında ilişki olup olmadığını yönünü ve şiddetini belirlemek yapılan analizdir. -1 ile +1 arasında değerler alır. Korelasyon değerinin (r) Negatif olması ters yönlü ilişki olduğunu, pozitif olması doğru orantılı ilişki olduğunu ifade etmektedir. Korelasyon değeri 0 (sıfır) olması ilişkinin olmadığını gösterir. r değeri 0 ile, 40 arasında ise iki değişken arasında ilişkinin düşük olduğu, 40 ile, 60 arasında orta düzeyde ilişki olduğunu, 60 ile, 80 arasında yüksek ilişki söz konusu iken, 80 ile 1 arasında çok yüksek ilişki olduğunu ifade eder (Kalaycı, 2006).

Doğrulayıcı faktör analizinde açımlayıcı faktör analizi sonucunda bulunan yapının doğrulanıp doğrulanmadığı çeşitli uyum indekslerine bakılarak karar verilmiştir. Bu uyum indeksleri χ^2 /SD (Chi-Square Goodness), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), RMR (Root Mean Square Residual), GFI (Goodness of Fit Index), IFI (Incremental Fit Index) TLI (NNFI) (Trucker-Lewis İndeksi) gibi uyum indeksleri incelenmiştir.

Uyum iyiliği indekslerine ilişkin değerler için şu kriterler kullanılmıştır: Uyum iyiliği indekslerine ilişkin iyi ve kabul edilebilir değer aralıklarını; χ^2 değeri için $0 \leq \chi^2 \leq 2df$ iyi uyum değeri, $2df \leq \chi^2 \leq 3df$ kabul edilebilir uyum değeri; p değeri için $,05 < p \leq 1,00$ iyi uyum değeri, $,01 \leq p \leq ,05$ kabul edilebilir uyum değeri; χ^2/df için $0 \leq \chi^2/df \leq 2$ iyi uyum değeri, $2 < \chi^2/df \leq 3$ kabul edilebilir uyum değerini; RMSEA için $0 < RMSEA \leq ,05$ iyi uyum değerini, $,05 \leq RMSEA \leq ,08$ kabul edilebilir uyum değerini; SRMR için $0 \leq SRMR \leq ,05$ iyi uyum değerini, $,05 \leq SRMR \leq 1,00$ kabul edilebilir uyum değerini; TLI (NNFI) için $,95 \leq TLI \leq 1,00$ iyi uyum değerini, $,90 \leq TLI \leq ,95$ kabul edilebilir uyum değerini; GFI değeri için $,90 \leq GFI \leq 1,00$ iyi uyum değerini, $,85 \leq GFI \leq ,90$ ise kabul edilebilir uyum değerini; IFI değeri için $,95 \leq IFI \leq 1,00$ iyi uyum

değerini, $,90 \leq IFI \leq ,95$ kabul edilebilir uyum değerleri olarak kabul edilmektedir (Shermelleh-Engel ve ark.,2003).

Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach's Alfa, Spearman-Brown ve GuttmanSplitHalf katsayıları incelenmiştir. Güvenirlik katsayısının 0-1 aralığında değiştiğini ve 1'e yaklaştıkça güvenilirliğin attığını 0 ile, 40 arasında ise güvenilir olmadığını; ,40 ile, 60 arasında düşük güvenilirlikte olduğunu, 60 ile, 80 arasında ölçeğin güvenilir olduğunu, 80 ile 1 arasında yüksek derecede güvenilir olduğunu ifade etmektedir (Kalaycı, 2006).

Bulgular

Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizine Dair Elde Edilen Bulgular

Araştırmadan elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğuna bakmal için *Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve BartlettSphericity* testleri kullanılmıştır. KMO katsayısı, 964, BartlettSphericity testi sonucu ise anlamlı bulunmuştur(9938,404; $p < 0.000$). Eldeki verilerin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Faktör analizinde alt kesme noktası olarak, 40 değeri alınmış, farklı boyutlardaki faktör yük değerleri arasındaki fark, 10 olarak alınmıştır.

Sosyal Adalet Liderliği ölçek taslağında elde edilen verilere *temel bileşenler analizi ve varimax döndürme yöntemi* ile faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öz değeri 1'in üzerinde olan dört faktör olduğu görülmüştür. Bu dört faktör toplam varyansın %69,058'ini açıklayan Tablo 1'deki yapı ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Sosyal Adalet liderliği Ölçeği Faktör Analizi ToplamVaryans Açıklama Yüzdeleri

Faktör	Özdeğer	Başlangıç Değeri		RotasyonAçıklama Değerleri		
		Varyans Yüzdesi	Toplamalı Varyans Yüzdeleri	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplamalı Varyans Yüzdeleri
1	18,440	54,235	54,235	7,173	21,098	21,098
2	2,093	6,157	60,393	6,121	18,003	39,101
3	1,772	5,212	65,604	5,362	15,772	54,873
4	1,174	3,453	69,058	4,823	14,184	69,058

Tablo 1 incelendiğinde ilgili faktörlerde yer alan maddeler, rotasyon açıklama değerlerine göre toplam varyansın % 21,098'ini açıklayan 11 maddeden oluşan faktör 1 Sosyal Adalet Liderliğinin 'Paydaş Desteği' boyutunu; % 18,03'ünü açıklayan 7 maddeden oluşan faktör 2 'Eleştirel Bilinç' boyutunu; % 15,772'sini açıklayan 6 maddeden oluşan faktör 3 'Dağıtıcı Adalet' boyutunu; % 14,185'ini açıklayan 10 maddeden oluşan faktör 4 'Katılım' boyutu ile ilgili maddelerinden oluşturmaktadır.

Sosyal adalet liderliği ölçeği faktör yapıları ve döndürülmüş faktör yük değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör Ortak Değeri
EB1		,668			,701
EB2		,723			,730
EB3		,788			,790
EB4		,746			,759
EB5		,777			,784
EB6		,740			,715
EB7		,707			,633

PD1	,730	,668
PD2	,756	,685
PD3	,741	,693
PD4	,687	,638
PD5	,550	,579
PD6	,638	,603
PD7	,575	,565
PD8	,648	,597
PD9	,682	,678
PD10	,720	,709
PD11	,701	,658
K1		,487
K2		,511
K3		,596
K4		,679
K5		,632
K6		,699
K7		,675
K8		,525
K9		,476
K10		,534
D1	,773	,759
D2	,786	,797
D3	,762	,767
D4	,813	,799
D5	,773	,790
D6	,722	,715

Sosyal Adalet Liderliği ölçeğinde yer alan maddeler yapılan analizler sonucunda dört faktör altında toplanmıştır. Yapılan faktör analizleri sonucunda belirlenen birinci faktör Paydaş Desteği, ikinci faktör eleştirel bilinç, üçüncü faktör dağıtıcı adalet, dördüncü faktör ise katılım olarak adlandırılmıştır.

Paydaş Desteği: Okul müdürlerinin dezavantajlı grupların gelişimlerini aktif olarak desteklemesine dair maddeler paydaş desteği boyutu altında toplanmıştır. Bu faktör toplam 11 maddeden oluşmakta ve faktör yükleri, 550 ile 756 arasında değişmektedir. Okul müdürü etkili bir okul için tüm paydaşların (öğrencilerin, öğretmenlerin, yardımcı personelin...) eğitimin niteliklerinden faydalanması için çaba ve gayret sarf eder. Engelli öğrencilerin, sosyo – ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin eğitim olanaklarına kavuşması, öğretmen niteliklerinin gelişmesi için onları destekleyici çalışmalar yürütür. McKenzie ve ark. (2008) destekleyici örgüt ikliminin okul paydaşları arasında topluluk duygusu oluşturacağını vurgulamaktadır. Okul müdürünün bireysel farklılıkları dikkate alarak tüm öğrencilerin öğrenmelerini sağlama ve akademik başarılarının yanı sıra sosyal gelişimlerine de katkı sunmayı hedeflemesi, ayrıca

farklı kültür, etnik, din veya dil yapısına sahip bireylere yardımcı olarak toplumsallaşmayı sağlaması beklenir.

Eleştirel Bilinç: Bu faktör 7 maddeden oluşmakta ve faktör yükleri, 668 ile, 788 arasında değişmektedir. Eleştirel bilinç sosyal, ekonomik ve politik baskı ve paradoksların farkına varmak buna eyleme geçmek olarak tanımlanmaktadır (Freire, 2004). Sosyal adalet eğitimi çerçevesinde okulların asıl amacı etnik, dini, kültürel, sosyal farklılıkların değerleri öğretmek ve insanların bu değerlerin farkına varmalarını sağlamaktır. Sosyal Adalet liderlerinin farklı fikirlere, söylem ve davranışlara, eleştirilere karşı açık ve önyargısız davranmaları beklenir. Sosyal adalet liderleri farklılık ve eşitsizliklere karşı farkındalık oluştururken aynı zaman da bu duygularını takipçilerinde de yaratmaya çalışırlar. McKenzie ve ark., (2008) sosyal adalet liderinin kendi iç dünyasındaki eleştirel bilincini öğrencilerine de aktarmaya çalıştığını vurgulamaktadır.

Dağıtıcı Adalet: Faktör analizi ile belirlenen üçüncü faktör “Dağıtıcı Adalet” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında 6 madde yer almakta ve faktör yük değerleri, 722 ile, 813 arasında yer almaktadır. Dağıtıcı adalet, Rawls adalet kuramı ile özdeşleşir. Rawls, (1993) dağıtıcı adaleti kurumsal kaynakların, mevki ve görevlerin herkesin yararına adil şekilde dağıtılması gerektiğini savunur. Eğitim noktasında kaynakların eşitsiz olarak dağıtılması, okulun olanaklarından faydalanmada eşitsizlik, öğrencilerin bilgiye ve kaynaklara ulaşmasında eşitsizlik gibi durumlar adaletsizlik olarak adlandırılabilir. Sosyal Adalet lideri okullarda maddi destek sağlayacak görevlerde, ders dağılımında, ders denetiminde, iş yükünün dağıtılmasında ve ödül dağıtımında adil şekilde davranma gayretindedirler. Sadece kaynak dağıtımında değil aynı zamanda liyakat, sosyal statü, değer paylaşımı, ödüllendirme gibi durumlarda da adalet ilkesi sosyal adalet liderliğinin doğası gereğidir.

Katılım: Analizler sonucu belirlenen dördüncü faktör “Katılım” olarak adlandırılmıştır. 10 madde içeren katılım faktörünün yük değerleri, 476 ile 699 arasında değişmektedir. Bu faktör, sosyal adalet liderliği ve demokrasi ile ilgili çalışmalar demokrasinin özünü oluşturan katılım boyutunu kapsamaktadır. Yönetimin kalbi karar alma sürecidir. Sosyal adalet lideri karar alma sürecinde öğretmenlerin, öğrencilerin, diğer çalışanların, velilerin katılımını ön planda tutarlar. Aynı zamanda farklı kültürlere, cinsiyete, sendikal gruplara sahip bireylerin katılımı ve ortak paydada buluşması için çaba harcarlar. Okul kurallarını oluşmasında tüm öğretmenlerin ve diğer paydaşların fikirlerine başvurur. Sosyal faaliyetler düzenleyerek herkesin katılımını sağlayarak toplumsal yapıyı güçlendirmeye çalışırlar.

Sosyal adalet liderliği ölçeğinin iç tutarlılığını ölçmek için ölçeğin genel toplamı ile alt boyutları kendi aralarındaki korelasyon matrisi hazırlanmıştır. Ölçeğinin belirlenen alt boyutları ile ölçeğin tümüne ait korelasyon değerlerine ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Adalet Liderliği Ölçeğinin Ortalama, Standart Sapma, Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Eleştirel Bilinç	Paydaş Desteği	Katılım	Dağıtıcı Adalet	Sosyal Adalet Liderliği	X	S
Eleştirel Bilinç	1					3,531	,9566
Paydaş Desteği	,693**	1				3,698	,7328
Katılım	,765**	,810**	1			3,646	,7949
Dağıtıcı Adalet	,654**	,650**	,712**	1		3,596	,9068
Sosyal Adalet Liderliği	,874**	,904**	,936**	,826**	1	3,631	,7376

**p < .01

Tablo 3 incelendiğinde her bir faktör hem kendi aralarında hem de ölçeğin geneli arasında düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Ayrıca alt boyutlar ile ölçeğin geneli arasındaki pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Sosyal adalet liderliği ile alt boyutlar arasındaki korelasyon değerlerinin, 826 ile 936 arasında değiştiği gözlenmektedir. Sosyal Adalet liderliği ve alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri ölçme aracının iç tutarlılığının Kalaycı'ya (2006) göre yüksek olduğunu göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen verilerin teorik olarak doğruluğunu ispatlamak için birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Birinci düzey faktör analizi sonucunda ölçeğin Ki-kare değeri $\chi^2 \times 2 = 1250,690$, SD=516 anlamlılık değeri $p = ,000$ olarak belirlenmiştir. İkinci düzey faktör analizi sonucunda ölçeğin Ki-kare değeri $\chi^2 \times 2 = 1252,935$, SD= 518 anlamlılık değeri $p = ,000$ olarak belirlenmiştir.

Şeşen ve Meydan, (2015) yapısal eşitlik modellemelerinin raporlamasında hangi uyum indekslerinin raporlanacağı kesin olarak belli olmadığını belirtmişlerdir. Bunun araştırmaya bağlı olarak değişeceğini ancak her çalışmada Ki-kare, SD ve iyilik uyum indeksi değerleri mutlaka verilmekte diğerlerinden amaca göre bir iki tanesi verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu çalışmada doğrulayıcı faktör analizi için Ki-kare uyum değeri (Chi-Square Goodness), RMSEA (RootMeanSquareError of Approximation), RMR (RootMeanSquareResidual), GFI (Goodness of Fit Index), IFI (Incremental Fit Index) TLI (NNFI) (Trucker-Lewis İndeksi) gibi uyum indeksleri incelenmiştir.

Tablo 4'te Sosyal adalet liderliği ölçeğine ilişkin uyum iyiliği indekslerine dair bulgular verilmiştir.

Tablo. 4 Sosyal Adalet Liderliği Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri

İstatistikler	Birinci Düzey DFA	İkinci Düzey DFA
Ki-kare	1250,69	1252,935
SD	516	518
Ki-Kare/SD	2,424	2,419
CFI	0,925	0,925
IFI	0,925	0,925
NNFI(TLI)	0,918	0,918
RMR	0,041	0,041
RMSEA	0,066	0,066

Birinci düzey ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uyum iyiliği indekslerine bakıldığında Ki- kare/SD değerinin birinci düzey için 2,424, ikinci düzey için 2,419; RMR değerlerinin ise 0,041 olduğu görülmüştür. Bu değerlerin Shermelleh-Engel ve arkadaşlarına (2003) göre çok iyi olduğu söylenebilir. Diğer uyum iyiliği değerleri RMSEA değeri birinci ve ikinci düzey için 0,066; CFI değeri birinci ve ikinci düzey için 0,925; IFI değeri birinci ve ikinci düzey için 0,925; TLI(NNFI) değerleri 0,918 olarak bulunmuştur. Elde edilen değerlere bakıldığında ölçeğin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde Ki-kare ve Ki-kare/SD değerlerinin az da olsa daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Bu değerler hem birinci düzey hem de ikinci düzey modelin uyumlu olduğunu göstermektedir.

Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde modele ilişkin faktör yükleri eleştirel bilinç boyutunda, 824 ile 878 arasında; katılım boyutunda, 715 ile 832 arasında; paydaş desteği boyutunda, 741 ile 827 arasında dağıtıcı adalet boyutunda, 791 ile 883 arasında değişmektedir. Faktörler arasındaki korelasyon ise eleştirel bilinç boyutu ile paydaş desteği arasında, 730; eleştirel bilinç boyutu ile katılım boyutu arasında, 822; eleştirel bilinç ile dağıtıcı adalet arasında, 689; katılım boyutu ile paydaş desteği arasında, 865; katılım ile dağıtıcı adalet

arasında, 764; paydaş desteği boyutu ile dağıtıcı adalet boyutu arasında, 687 arasında değişmektedir.

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ilişkin modele ait faktör yükleri eleştirel bilinç boyutunda, 744 ile 878 arasında; katılım boyutunda, 714 ile 832 arasında; paydaş desteği boyutunda, 742 ile 827 arasında; dağıtıcı adalet boyutunda, 791 ile 883 arasında değişmektedir. Ayrıca standardize edilmiş regresyon yüklerinin Sosyal Adalet Liderliği ile eleştirel bilinç arasında, 842; paydaş desteği arasında, 880; katılım arasında, 977 ve dağıtıcı adalet arasında, 787 arasında değiştiği görülmüştür.

Güvenirlilik Çalışmaları

Sosyal Adalet Liderliği ölçeğinin güvenirliliğinin belirlenmesinde Cronbach's Alfa, Spearman-Brown ve GuttmanSplitHalf katsayıları incelenmiştir. Alt boyutlar ve ölçeği tümü için güvenirlilik katsayıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Faktörlerin ve Tüm Maddelerin Cronbach Alfa ve İki Yarı Test Korelasyonları

	Cronbach's alfa	Spearman- Brown	GuttmanSplitHalf
Eleştirel Bilinç	0,945	0,913	0,887
Paydaş Desteği	0,955	0,917	0,911
Katılım	0,955	0,874	0,873
Dağıtıcı Adalet	0,95	0,914	0,914
Sosyal Adalet Liderliği	0,981	0,929	0,928

Ölçeğin tüm maddeleri için iki yarı test değerleri hesaplandığında Spearman-Brown, 929, GuttmanSplitHalf değeri, 928 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tüm maddeleri için Cronbach's Alfa değeri, 981 olarak ölçülmüştür. Bu değerler ölçeğin güvenilir olduğu göstermektedir.

Tartışma

Sosyal adalet insanlık tarihi boyunca sürekli tartışıla gelmiş bir kavram olmasına karşın kavramsal noktada 19 yüzyıldan sonra eğitim alanında ise 1960'lardan sonra dikkat çekmeye başlamıştır (Brooks, Jean-Marie, Normore&Hodgins, 2007). Sosyal adalet uygulamalarının görülmesi beklenen eğitim kurumları farklı etnik, kültürel, ideolojik, ekonomik olarak dezavantajlı, kimlik farklılıkları, cinsiyet farklılıkları barındıran sosyal sistemlerdir. Bu çalışmada öğretmenlerin algılarına dayalı olarak çok kültürlü yapıya sahip olan bu kurumlarda demokratik toplum uygulamaları, eşitlik ve adaletin uygulayıcıları olan müdürlerin sosyal adaleti ne derecede sağlamaya çalıştıklarını ölçmeye yönelik sosyal adalet liderliği ölçeği geliştirilmiştir.

Ölçek geliştirilirken alan yazın taraması yapıldıktan sonra madde havuzu oluşturulmuştur. Alan yazın oluşturulurken sosyal adalet ve liderlikle ilgili mevcut kaynaklardan (Furman, 2012; Özdemir, 2009;Marshall ve Olivia, 2006; Özdemir ve Kütküt, 2015; Theoharis, 2008; Turhan, 2007) yararlanılmıştır. Madde havuzunda toplanan 71 madde uzman görüşü sonucu 41 maddeye düşürülmüştür.18 kişilik öğretmen, lisansüstü öğrencisi ve akademisyene maddelerin sosyal adalet liderliğini temsil edilebilirliği ilgili alınan görüşlerden sonra madde sayısı 39' indirgenmiştir. Daha sonra 136 kişilik öğretmen grubu ile yapılan pilot uygulama sonucunda yapılan faktör analizi ile binişikve, 40 kesme değerinin altında özellik gösteren beş madde ölçekten çıkarılması sonucu madde sayısı 34'e düşmüştür.

Verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett'sSphericity (BS) testi yapılmıştır. KMO katsayısı, 964, BartlettSphericity testi ise (9938,404; $p<0.000$) anlamlı çıkması verilerin açımlayıcı faktör analizi için oldukça uygun olduğunu göstermiştir. Veri seti üzerinden yapılan faktör analizinde faktör özdeğeri 1'den büyük olan faktörler anlamlı olarak kabul edilmiştir. Binişik olan, kesme değerinin,40 altında özellik gösteren ve yük değerleri arasındaki fark ,10 dan küçük olan

maddeler çıkarıldıktan sonra toplam 34 madde ve dört faktörlü (eleştirel bilinç, paydaş desteği, katılım ve dağıtıcı adalet) bir ölçek elde edilmiştir. Toplam varyansın yaklaşık % 21'ini açıklayan 11 maddeden oluşan 'Paydaş Desteği' boyutu, % 18'ini açıklayan 7 maddeden oluşan 'Eleştirel Bilinç' boyutu, % 16'sını açıklayan 6 maddeden oluşan 'Dağıtıcı Adalet' boyutu, % 14'ünü açıklayan 10 maddeden oluşan 'Katılım' boyutu ile ilgili maddelerinden oluşmaktadır. Tüm faktörler toplamda sosyal adalet liderliğinin % 68'ini açıklamaktadır. Ölçek maddeleri en az, 476 ile 813 arasında değiştiği gözlenmiştir. Cronbach's Alfa değeri, 98 olarak belirlenmiştir. Bu değere bakılarak güvenilirliğin çok yüksek olduğu söylenebilir. Ölçeğin tümü ile faktörler arasındaki korelasyon değerleri ise, 826 ile 936 arasında değişmektedir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen verilerin teorik olarak doğruluğunu ispatlamak için birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Birinci düzey ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uyum iyiliği indekslerine bakıldığında Ki- kare/SD değerinin birinci düzey için 2,424, ikinci düzey için 2,419; RMR değerlerinin ise 0,041 olduğu görülmüştür. Bu değerlerin Shermelleh-Engel ve ark.'na (2003) göre çok iyi olduğu söylenebilir. Diğer uyum iyiliği değerleri RMSEA değeri birinci ve ikinci düzey için 0,066; CFI değeri birinci ve ikinci düzey için 0,925; IFI değeri birinci ve ikinci düzey için 0,925; TLI(NNFI) değerleri 0,918 olarak bulunmuştur. Elde edilen değerlere bakıldığında ölçeğin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde Ki-kare ve Ki-kar/SD değerlerinin az da olsa daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Bu değerler hem birinci düzey hem de ikinci düzey modelin uyumlu olduğunu göstermektedir.

Son hali ile toplam 34 madde 4 faktörden (Eleştirel Bilinç, Paydaş Desteği, Katılım ve Dağıtıcı Adalet) oluşan 'Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği' geliştirilmiştir.

Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğini ölçmeye yönelik geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesine yönelik bulgular birlikte değerlendirildiğinde, ölçeğin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan yöneticilerin, uygulamalarında sosyal adalet liderliği davranışları sergileyip sergilemediklerine ilişkin öğretmen algılarını belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğu ifade edilebilir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, bu çalışma kapsamında geliştirilen ölçme aracının, ilgili alan yazındaki önemli bir eksikliği gidereceği, bundan sonraki çalışmalarda kullanılabilecek bir ölçme aracı olma özelliği taşıdığı belirtilebilir.

Kaynaklar

- Atalay, İ. (2005). *Örgütsel Vatandaşlık ve Örgütsel Adalet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s: 21-57, Afyon.
- Blackmore, J. (2002). Leadership for Socially Just Schooling: More Substance and Less Style in High-Risk, Low-Trust Times? *Journal Of School Leadership*, 12(2), pp: 198-211.
- Bogotch, I. E. (2002). Educational Leadership and Social Justice: Practice into Theory. *Journal of School Leadership*, 12(2), pp: 138-156.
- Brooks, J. S., & Miles, M. T. (2006). From Scientific Management to Social Justice... and Back Again? Pedagogical Shifts in Educational Leadership, pp: 99-112, *International Electronic Journal for Leadership in Learning*.
- Brooks, J. S., Jean-Marie, G., Normore, A. H., & Hodgins, D. W. (2007). Distributed Leadership for Social Justice: Exploring How Influence and Equity Are Stretched Over An Urban High School, *Journal Of School Leadership*, 17, pp: 378-408.
- Brown, K. M. (2004). Leadership for Social Justice and Equity: Weaving A Transformative Framework and Pedagogy. *Educational Administration Quarterly*, 40, pp: 79-110.
- Büyüköztürk, S. (2003). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık. S118, Ankara.

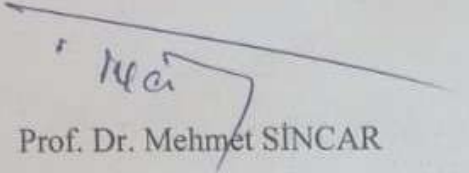
- Dilek, H. (2005). *Liderlik Tarzlarının ve Adalet Algısının; Örgütsel Bağlılık, İş Tatmini ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmit.
- Eshleman, J. R. (1988). The family: An Introduction. *Massachusetts: Allyn and Bacon*. Pp. 145-477.
- Chen, L.Y. (2008) An Examination of the Relationship Between Leadership Behavior and Organizational Commitment at Steel Companies <http://www.huizenga.nova.edu/jame/examination.htm> (4.3.2016 tarihinde erişildi).
- Chiu, M., & Walker, A. (2007). Leadership for Social Justice in Hong Kong Schools: Addressing Mechanisms of Inequality. *Journal of Educational Administration*, 45(6), pp: 724-739.
- Çelik, V. (2015). *Eğitimsel Liderlik*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 8. Baskı, s: 230-245.
- Freire, P. (2004). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum Press. Google Scholar.
- Furman, G. (2012). Social Justice Leadership As Praxis: Developing Capacities Through Preparation Programs. *Educational Administration Quarterly*, 48(2), pp: 191-229.
- Gevirtz, S. (1998). Conceptualizing Social justice in Education Mapping the Territory, *Journal of Education Policy*, 13(4), pp: 469-484.
- Goldfarb, K.P. & Grinberg, J. (2002). Leadership for Social Justice: Authentic Participation in the Case of a Community Center in Caracas, *Journal Of School Leadership*, Vol 12, pp: 157-173.
- Hoff, D. L., Yoder, N. & Hoff, P. S. (2006) Preparing Educational Leaders to Embrace the “Public” in Public Schools. *Journal of Educational Administration*, 44(3), pp: 239 – 249
- Jansen, J. D. (2006). Leading Against the Grain: The Politics and Emotions of Leading For Social Justice in South Africa. *Leadership and Policy in Schools*, 5, pp: 37-51.
- Jean-Marie, G., Normore, A.H. ve Brooks, J. S. (2009). Leadership for Social Justice: Preparing 21st Century School Leaders for A New Social Order. *Journal of Research on Leadership Education*, 4 (1), pp: 1-31.
- Kalaycı, S. (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. *Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti*.
- Karacan, H., Bağlıbel, M. & Bindak, R. (2015). Okullarda Sosyal Adalet Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), s: 54-68.
- Marshall, C., & Oliva, M. (2006). Leadership for Social Justice: Making Revolutions in Education. *Boston: Pearson Education*, pp: 1-18.
- McCabe, N. C. & McCarthy, M. M. (2005). Educating school leaders for social justice. *Educational Policy*, 19(1), pp: 201-222.
- McKenzie, K. B., Christman, D. E., Hernandez, F. Colleen, E.F, Capper, A., Dantley, M., González, M.N., Cambren-McCabe, N., Scheurich, J.J. (2008). From the Field: A Proposal for Educating Leaders for Social Justice, *Educational Administration Quarterly Vol. 44, No. 1 (February 2008)*, pp: 111-138.
- McClellan, R. & Dominguez, R. (2006) The Uneven March Toward Social Justice: Diversity, Conflict, and Complexity in Educational Administration Programs. *Journal of Educational Administration*, 44(3), pp: 225 – 238.
- Meydan, H. C. & Şeşen, H., (2015). Yapısal Eşitlik Modellemesi: AMOS Uygulamaları, 2. Baskı, s: 37-38, *Detay Yayıncılık, Ankara*.
- Chiu, M., & Walker, A. (2007). Leadership for Social Justice in Hong Kong Schools: Addressing Mechanisms of Inequality. *Journal of Educational Administration*, 45(6), pp: 724-739.
- Oakes, J., Quartz, K. H., Ryan, S., & Lipton, M. (2000). Becoming Good American Schools. *Phi Delta Kappan*, 81(8), pp: 568-576.
- Oplatka, I. (2010). The Place Of “Social Justice” in the Field of Educational Administration: A Journal Based Historical Overview Of Emergent Area of Study. (Editors: Ira Bogotch and

- Carolyn, M. Shields). *International Handbook of Educational Leadership and Social (In) Justice, Vol 1. London: Springer, pp. 15-36.*
- Özdemir, M. (2009). Lise Öğretmenlerinin Etik Liderlik ve Sosyal Adalet Algıları Arasındaki İlişki (İstanbul Avrupa Yakası Örneği), *Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Özdemir, M., & Kütük, B. (2015). Sosyal Adalet Liderliği Ölçeği'nin (SALÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(3), s: 201-218.*
- Rapp, D. (2002). Social Justice and the Importance of Rebellious, Oppositional Imaginations. *Journal of School Leadership, 12(3), pp: 226-245.*
- Rawls, J. (1993). *Distributive Justice. Justice. Edited: A. Ryan. New York: Oxford University Press. Pp: 73-93.*
- Ryan, J. (2006). Inclusive Leadership and Social Justice for Schools, *Leadership and Policy in Schools, 5:3-17, 2006 Copyright © Taylor & Francis Group, LLC, ISSN: 1570-0763 print/1744-5043.*
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online, 8(2): pp: 23-74.*
- Şişman, M. (2006). Eğitimde Demokrasi ve Sosyal Adalet: Türkiye Eğitim Değişmeyen Miti, *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı. 4-5 Kasım 2006 Ankara, Eğitim Bir-Sen Yayınları: 16.*
- Theoharis, G. (2007). Social Justice Educational Leaders and Resistance: Toward A Theory of Social Justice Leadership. *Educational Administration Quarterly, 43(2)pp.: 221-258.*
- Theoharis, G. (2008). Woven in Deeply: Identity and Leadership of Urban Social Justice Principals. *Education and Urban Society, 41(1), pp: 3-25.*
- Tomul, E., (2009) İlköğretim Okullarındaki Sosyal Adalet Uygulamalarına Yönelik Yönetici Görüşleri, *Eğitim ve Bilim, 2009, Cilt 34, Sayı 152, s: 127-130.*
- Turhan, M. (2007). Genel ve Mesleki Lise Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışlarının Okullardaki Sosyal Adalet Üzerindeki Etkisi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.*

BİLİMSEL ETİK PROTOKOLÜ

FERAGAT FORMU

Gaziantep Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı bünyesinde 27/03/2018 yılında hazırlanan ve danışmanlığımı yaptığım Dr. Bayram BOZKURT'un "Sosyal adalet liderliği ile yöneticiye bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki" adlı tez çalışmasından elde edilen "Bozkurt, B. (2017). Okul müdürlerinin sosyal adalet liderliği davranışlarına yönelik bir ölçme aracı geliştirme çalışması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 721-732." başlıklı makalenin yayına hazırlanması ve yayın sürecinde herhangi bir katkı olmadığından dolayı çalışmadaki haklarımdan feragat ediyorum.

Prof. Dr. Mehmet SİNCAR